

Utrikesdepartementet

Vår referens: Dnr 293/2008
Olof Erixon/Fabian Wallen

103 39 STOCKHOLM

Er referens: UD 2008/33466/FIM

(Sid 1 av 7)

2008-12-08

Remissyttrande

Svensk export och internationalisering – utveckling, utmaningar, företagsklimat och främjande. Betänkande av Exportutredningen, SOU 2008:90

Föreningen Svenskt Näringsliv, som beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade betänkande, vill anföra följande.

Allmänna synpunkter

Utredningen har på ett föredömligt sätt gått igenom såväl den tillgängliga akademiska materian som det statistiska material som finns tillgängligt inom området. Föreningen noterar med tillfredsställelse att utredningen belyst de samband som finns – eller inte finns – mellan enskilda företags verksamhet och Sveriges ekonomi. Det är därvidlag särskilt värdefullt att man påvisat; 1. hur varuexport direkt från Sverige i stor utsträckning ersatts av etablering utomlands, och 2. hur tjänsteexport från Sverige i viss utsträckning kompenserat för bortfallet i varuexporten.

En av utredningens grundläggande slutsatser är att det finns ett direkt samband mellan företagsklimatet i Sverige och hur det går för svenska företag på exportmarknaderna som exporterar från Sverige. Utredningen visar med all önskvärd tydlighet att det kan gå bra för svenska företag utan att de producerar i vårt land. Omvänt är fallande export från Sverige eller fallande exportkvoter inget bevis på att det går dåligt för svenska företag. Det kan inte nog understrykas att detta är just den springande

punkten i varje resonemang om export; produktionsförutsättningarna i Sverige kommer alltid att ha grundläggande betydelse för om export härifrån är möjlig eller ej. Huruvida statliga exportfrämjande satsningar är stora eller små är jämfört med denna faktor av underordnad betydelse. Utredningen styrker den tes som föreningen under lång tid hävdad; att ekonomisk utveckling i Sverige och därmed förutsättningarna för landets välbefinnande är avhängig företagsklimatet.

En annan av utredningens slutsatser är (som det får förstås) att det inte finns någon direkt anledning till oro såvitt avser Sveriges minskande exportmarknadsandelar, vare sig totalt sett eller i jämförelse med andra liknande länder eller ländergrupper. Denna slutsats kan vid första påseende synas betryggande underbyggd, men den kan ifrågasättas i vissa avseenden (se mera därom nedan). Den riskerar därutöver att leda till liknöjdhet och bristande handlingsvilja. Föreningen hoppas att så inte skall bli fallet.

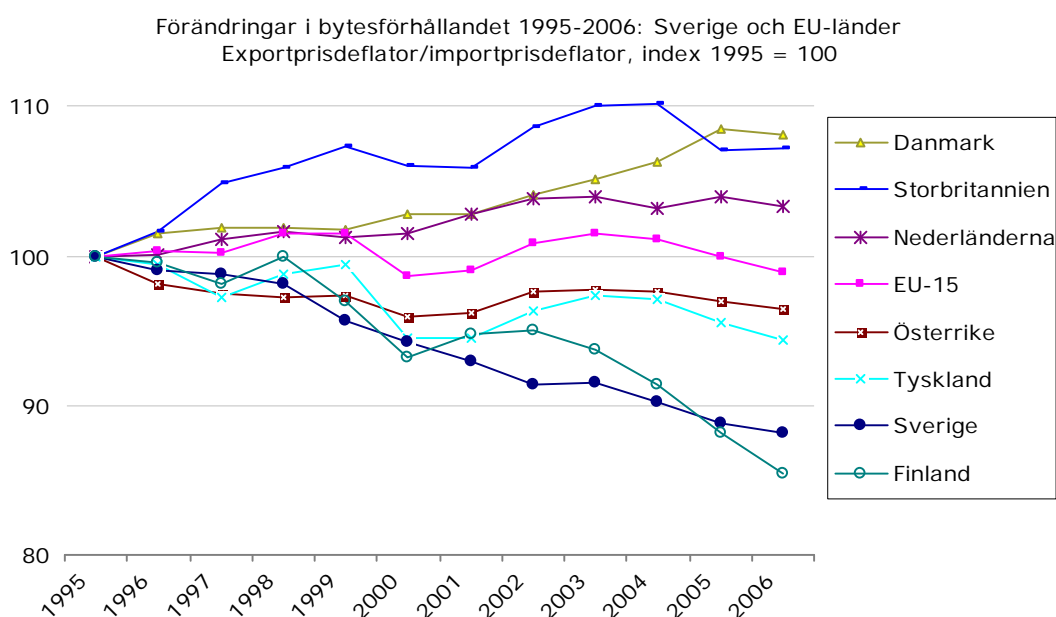
Särskilt om vissa ekonomiska resonemang i betänkandet

Ett relativt omfattande avsnitt i utredningen belyser problematiken kring det svenska bytesförhållandets negativa utveckling under de senaste decennierna.¹ Det är glädjande med en dylik analys, inte minst med tanke på de många rapporter och studier som Svenskt Näringsliv har publicerat om detta ämne under de senaste åren.²

Analysen bygger delvis på komparativ statistik över bytesförhållandet i ett antal EU-länder, där en central figur (figur 2.15) dessvärre verkar innehålla direkta felaktigheter. I den löpande texten på sidan 127 konstateras bland annat att Sveriges bytesförhållande har utvecklats något mer fördelaktigt än genomsnittet för EU-15, vilket illustreras i den intilliggande figuren. Det framgår inte av figurens rubrik exakt vad som redovisas, varför det är svårt att kontrollera uppgiften. Det gängse måttet över bytesförhållandet avser dock kvoten mellan exportpriser och importpriser, vilket kan beräknas med hjälp av nationalräkenskapernas prisdeflaterer för export respektive import. Då vi återskapar diagrammet, utifrån Eurostats databas över medlemsländernas nationalräkenskaper, visar det sig att Sverige har haft en betydligt sämre utveckling av bytesförhållandet jämfört med EU-15 under perioden 1995-2006. Faktum är att enbart Finland, bland samtliga EU-länder, har haft en mer negativ utveckling än Sverige. Om misstag har begåtts i statistikredovisningen är det bekymmersamt, inte minst då det finns en uppenbar risk att utredningens slutsatser påverkas av statistikunderlaget.

¹ Närmare bestämt kapitel 2.5, *Priser och bytesförhållandet*, s.119-130.

² Se exempelvis *Tillväxtundret – eller den svenska rean*, Svenskt Näringsliv, februari 2005.

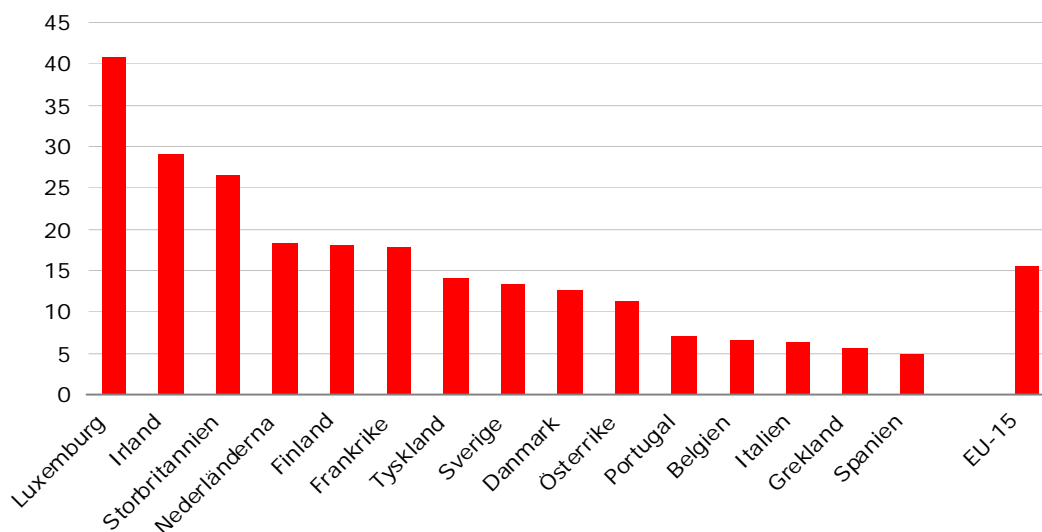
Källa: Eurostat, 2008

Utredningen drar ett antal slutsatser utifrån Sveriges fallande bytesförhållande. För det första hävdas att den negativa utvecklingen av Sveriges bytesförhållande till stor del kan förklaras vara en följd av den stora specialisering inom högteknologiska branscher som finns i Sverige. Hypotesen om Sverige som ett relativt sett högteknologiskt exportland återkommer vidare i ett flertal avsnitt i utredningen. Utredningen presenterar emellertid inte något statistiskt stöd för hypotesen.

Eurostat har sedan ett antal år tillbaka publicerat statistik över medlemsländernas så kallade 'high-tech exports', vilket bland annat omfattar datorprodukter, elektronik, läkemedel, etc. Enligt Eurostat är Sverige ett genomsnittligt land vad gäller den högteknologiska exportandelen, vid en jämförelse med övriga EU-15.³ Faktum är att Sverige till och med har en något lägre andel högteknologisk export än det ovägda genomsnittet för EU-15, vilket illustreras i figuren nedan.

³ Även OECD:s statistik över medlemsländernas andel högteknologiska export visar en lägre andel för Sverige jämfört med EU-15 och OECD-genomsnittet.

Högteknologisk export, EU-15, 2006
Procent av total export*

*Aerospace, computers, office machinery, electronics, instruments, pharmaceuticals, electrical machinery and armament

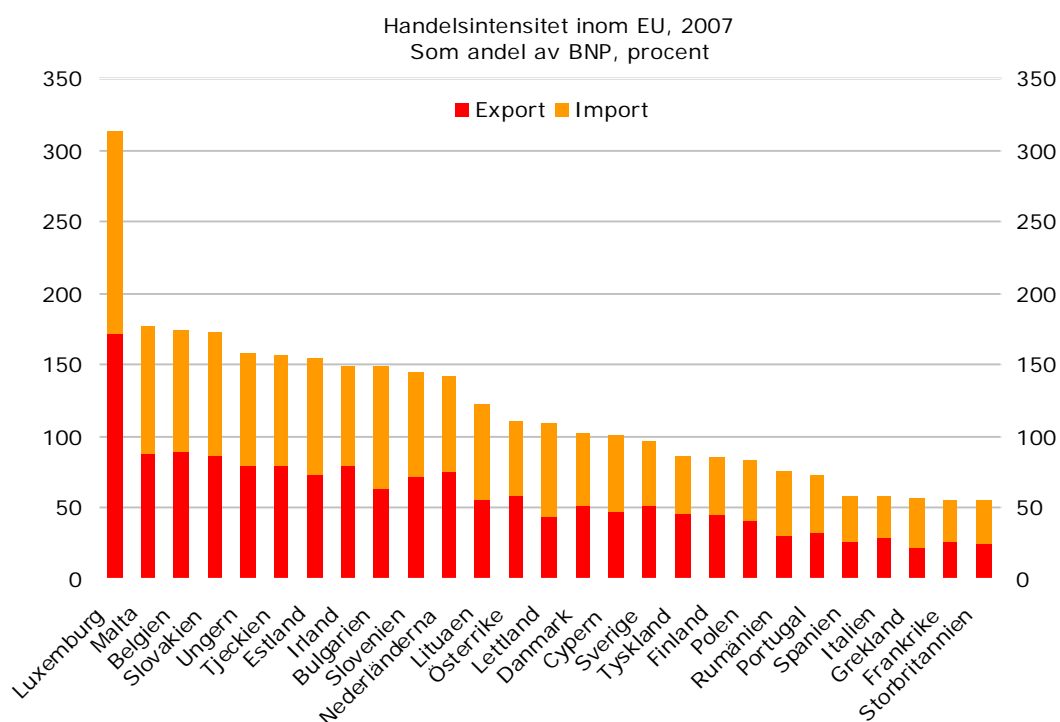
Källa: Eurostat, 2008

För det andra påpekar utredningen att en långsiktig nedgång i bytesförhållandet inte behöver vara problematisk så länge produktivitetstillväxten i ekonomin samtidigt är tillräckligt snabb. Med en referens till en OECD-studie (s.129) hävdar man vidare att tillverkningsindustrins arbetsproduktivitet har vuxit snabbare i Sverige än i många andra industriländer sedan mitten av 1990-talet. Produktivitetstillväxt mäts emellertid utifrån deflaterad statistik, och då Sveriges exportprisdeflator utvecklades långsammare än exempelvis EU-15-ländernas exportprisdeflator kan man dra slutsatsen att en del av skillnaden i arbetsproduktivitetstillväxt är en direkt följd av en sämre prisutveckling för svenska exportföretag på världsmarknaden. Om exportpriserna skulle ha utvecklats ännu sämre skulle följaktligen exportvolymen – och därmed även arbetsproduktiviteten – ha uppvisat en starkare tillväxt. Det är med andra ord frågan om ett cirkelresonemang. Särskilt problematiskt blir detta cirkelresonemang då lönebildningens förutsättningar i regel utgår från den officiella statistiken avseende produktivitetstillväxt, där en viss procentuell ökning av produktiviteten förutsätts ge utrymme för en viss procentuell löneökning. Då produktivitetstillväxten kombineras med, eller till och med delvis är en följd av, fallande exportpriser borde utrymmet för löneökningar vara mindre.

Under de senaste tio-femton åren har flertalet ekonomer, politiker och debattörer framhållit att den svenska ekonomin karakteriseras av en mycket stark exporttillväxt. Den svenska exportvolymen växte med 110 procent mellan 1995-2006, vilket kan jämföras med en tillväxt om 93 procent för EU-15. Under samma period minskade emellertid Sveriges andel av EU-15-ländernas totala export från 3,9 till 3,8 procent. Den svenska *exportvolymen* har mycket riktigt vuxit starkt, men *värdet* av svenska exportprodukter har inte vuxit snabbare än i andra jämförbara länder. En följd av det är således att den svenska exportens andel av global export inte har utvecklats mer fördelaktigt än vad som varit fallet för exempelvis EU-15, vilket också visas i utred-

ningen. Det försämrade bytesförhållandet torde vara en viktig förklaringsvariabel i det sammanhanget.

Det finns sedan lång tid en vedertagen uppfattning om att Sverige är ”*ett litet exportberoende land*”.⁴ Det är förvisso riktigt att Sverige är både litet och exportberoende, men om vi återigen utgår från Eurostats statistik över medlemsländernas nationalräkenskaper visar det sig att ungefär hälften av EU-länderna har en högre exportintensitet. Vad gäller handelsintensiteten ligger vi till och med på den lägre halvan. Då utredningen behandlade ämnet internationalisering och svensk export hade det därför varit intressant med en kort diskussion om detta förhållande och vilka slutsatser som skulle kunna dras därav.

Särskilt om vissa förslag i betänkandet

Betänkandet avslutas med ett antal förslag, varav de flesta är för allmänt hållna för att kunna bedömas annat än till sin inriktning. De är i allt väsentligt positiva ur ett näringslivsperspektiv, men vi avstår från detaljerade kommentarer i huvuddelen av fallen. Vi vill dock anföra följande.

Företagsklimatet

Utredningen har under denna rubrik lagt fram ett antal generaliserande förslag utan konkret innehåll. Föreningen delar emellertid helt den grundläggande bedömning

⁴ ”För ett litet exportberoende land som Sverige är det viktigt att ständigt bekämpa krångliga regler, onödiga kostnader och obefogad byråkrati.” Anförande vid Tjänstehandelsdagen 16 oktober 2008, Ewa Björling, Handelsminister.

som görs om företagsklimatets avgörande betydelse för exportförutsättningarna, och tillstyrker de gjorda rekommendationerna.

Främjandets strategi och resurser

Föreningen tillstyrker allmänt de rekommendationer som görs, med undantag för tanken på att tillsätta ett permanent Globaliseringsråd. Innan en sådan åtgärd vidtas bör det utvärderas vad det nuvarande rådet åstadkommit rent konkret, och vad som faktiskt skulle stå att vinna.

På två punkter vill vi framhålla behovet av klargöranden.

1. Det är förvisso angeläget med bättre statistik om svenska företags utlandsverksamhet och tjänsteflöden i svenska företag. En sådan förbättrad statistik kräver emellertid ökad uppgiftsplikt och kan därmed medföra ökad administrativ kostnad hos företagen. Det är angeläget att varje ändring i företagens uppgiftsbörda balanseras med en i vart fall motsvarande minskning inom något annat område.
2. Utredningen anser att anslagsnivån till internationaliseringsfrämjande åtgärder bör upprätthållas på nuvarande nivå. Det framgår dock inte klart om därmed avses att nuvarande nivå skulle vara optimal. För en sådan slutsats finns det såvitt känt inte tillräckligt empiriskt stöd. Föreningen anser att särskilt exportfrämjande bör vara en fortsatt högprioriterad uppgift för staten, och att en höjning av anslagsnivån är väl motiverad. (Se f.ö. den rekommendation som uttalas i avsnittet med rubriken *Företagsspecifikt främjande på utlandsmarknader.*)

Ett offentligt åtagande gentemot företagen

Tillgång till assistans från utlandsmyndigheterna, för problemlösning och dörröppning, kan ofta ha avgörande betydelse för framgång i exportarbetet. Att alla sådana tjänster bör vara avgiftsbelagda måste dock bestämt tillbakavisas. Det framstår som naturligt att ett företag skall förväntas betala för en tjänst av direkt kommersiell karaktär, men utlandsmyndigheternas stöd består, såvitt känt, inte sällan av hjälp i kontakterna med värdlandets myndigheter rörande regeltillämpning i mellanstatliga och andra avtal m.m. dyl. I sådana fall skulle det vara direkt stötande att kräva betalning av ett svenskt företag. Debitering från utlandsmyndigheternas sida bör således baseras på väl övervägda riktlinjer för i vilka fall så skall ske. (Se betr. denna punkt också utredningens rekommendation under rubriken *Utlandsmyndigheterna.*)

Utvecklingssamarbetets roll

Utredningen pekar på betydelsen av en närmare koppling mellan handelsfrämjande åtgärder och den svenska politiken för utvecklingsbistånd. I denna del är emellertid rekommendationerna svaga, för att inte säga menlösa. Det torde framstå som uppenbart att det ligger i såväl Sveriges som mottagarländernas intresse att utvecklingsbiståndet får en mycket tydligare profil mot ekonomisk utveckling, varför utan andra insatser inte nyttar stort i längden. Föreningen och andra näringslivsorganisationer har under lång tid förgäves påtalat denna omständighet. Några påtagliga åtgärder har emellertid inte vidtagits från statsmakternas sida.

Stockholm dag som ovan

Göran Norén

Olof Erixon

Fabian Wallen